

Asia: VN/12724/2021-LVM-98

Lausuntopyyntö tieliikenteen automaation edellyttämiä lainsäädäntömuutoksia koskevasta arviomuistiosta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Invalidiliitto kiittää liikenne- ja viestintäministeriötä mahdollisuudesta lausua arviomuistiosta koskien tieliikenteen automaation edellyttämiä lainsäädäntömuutoksia.

Invalidiliitto on fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten ihmisten valtakunnallinen vaikuttamisen ja palvelutoiminnan monialajärjestö. Liitto edistää ja kehittää fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten henkilöiden mahdollisuuksia osallistua, liikkua ja elää täysipainoista elämää. Invalidiliitossa on lähes 25 000 henkilöjäsentä ja 142 jäsenyhdistystä.

Invalidiliitto keskittyy lausunnossaan niihin tilanteisiin, joissa ajoneuvossa on sisällä matkustajia tai tavaraa, tai se kulkee tyhjänä.

Arviomuistiossa käsiteltävän lainsäädännön jatkotyöstössä on huomioitava yhteydessä YK:n vammaisyleissopimus. Erityisesti nostamme esiin artiklan 9 (Esteettömyys ja saavutettavuus); ”Jotta vammaiset henkilöt voisivat elää itsenäisesti ja osallistua täysimääräisesti kaikilla elämänalueilla, sopimuspuolet toteuttavat asianmukaiset toimet varmistaakseen vammaisille henkilöille muiden kanssa yhdenvertaisen pääsyn fyysiseen ympäristöön, kuljetukseen, tiedottamiseen ja viestintään, muun muassa tieto- ja viestintäteknologiaan ja -järjestelmiin, sekä muihin yleisölle avoimiin tai tarjottaviin järjestelyihin ja palveluihin sekä kaupunki- että maaseutualueilla.” sekä artiklan 20 (Henkilökohtainen liikkuminen); ”helpottamalla vammaisten henkilöiden liikkumista sillä tavalla ja silloin kun he haluavat sekä kohtuulliseen hintaan, helpottamalla hyvälaatuisten apuvälineiden, laitteiden apuvälineteknologian sekä erilaisten avustajien ja välittäjien saatavuutta vammaisille henkilöille, muun muassa tarjoamalla niitä kohtuulliseen hintaan”.

Turvallisuus

Etähallittavien ajoneuvojen turvallisuus on varmistettava sekä siitä näkökulmasta, että ko. ajoneuvossa voi olla ihmisiä kyydissä, että siitä näkökulmasta, että ko. ajoneuvo liikkuu tieosuuksilla, joilla on suojaamatonta liikennettä eli esimerkiksi kävelijöitä ja pyörätuolia liikkumisen apuvälineenä käyttäviä ihmisiä. Kuulemistilaisuudessa 25.4.2024 tuli esiin, ettei näitä etähallittavia ajoneuvoja olisi tarpeen tunnistaa muista ajoneuvoista liikenteessä. Tämä korostaa muiden turvallisuutta varmistavien elementtien merkityksellisyyttä. Pidämme tärkeänä, että ilman kuljettajaa liikkuvista ajoneuvoista, kuten robottibusseista, informoidaan mahdollisimman kattavasti tienkäyttäjiä esimerkiksi esteettömien pysäkkien opasteita hyödyntäen.

Automaattisella ajojärjestelmällä liikkuvien etähallittavien ajoneuvojen teknologian toimivuuden varmistaminen Suomen olosuhteissa on välttämätöntä. On tärkeää, että automaattinen ajojärjestelmä tunnistaa esimerkiksi muuttuvat sääolosuhteet siten, että turvallisuusriskiä ei aiheudu matkustajille eikä kanssaliikkuville liikenteessä. Konkreettinen haaste liittyy katu- ja tieverkoston kuntoon, onko se riittävän hyväkuntoinen siten, ettei siinä olevat kuopat, pintavauriot tai talvikunnossapidon puutteellisuus aiheuta toimintaongelmia automaattisella ajojärjestelmällä liikkuvalla ajoneuvolle ja sen sisällä oleville matkustajille. Toinen haaste on kanssaliikkujiin tuomat yllättävät tilanteet liikenteessä, miten nopeasti automaattisella ajojärjestelmällä liikkuva ajoneuvo pystyy reagoimaan esimerkiksi hitaasti tietä ylittävään ihmiseen tai yllättäen tielle juoksevaan ihmiseen.

Invalidiliitto pitää perusteltuna, että automaattiajamisen tarjoajalta edellytetään raportointivelvollisuutta viranomaisille automaattisten ajoneuvojen onnettomuuksista ja vaaratilanteista. Tämä edesauttaa tilanteiden ennaltaehkäisyyn tähtäävässä kehitystyössä.

Etähallinta

Etähallinnan laadun varmistaminen on turvallisuuden takaamiseksi merkittävää. Invalidiliitto kannattaa sitä, että etähallintapalvelua tuottava etähallintakeskus sijaitsee Suomessa.

Tärkeää on, että etähallinnassa olevan ilman kuljettajaa liikkuva ajoneuvo tunnistaa myös apuvälinein kulkevan tien ylittäjän, esimerkiksi isolla sähköpyörätuolilla kadun ylittävän ihmisen. Toimivien viestintäyhteyksien merkitys etähallintatehtävissä olevan ja viranomaisten kesken korostuu etähallittavien ajoneuvojen onnettomuustilanteissa, jotta tarvittava, oikeanlainen apu saadaan mahdollisimman nopeasti paikalle.

Arviomuistiossa nostettiin esiin mahdollisuus ajoneuvojen sisätilojen valvontaan esim. kameroita hyödyntäen ja saatavien tallenteiden säilyttämistä määrätyn ajan. Invalidiliitto näkee tämän turvallisuutta lisäävänä toimena, mutta asiasta tulee ilmoittaa avoimesti matkustajille.

Luvanvaraisuus

Automaattisen ajojärjestelmän suunnittelu ja valmistus vaikuttavat ajoneuvon toimintavarmuuteen ja tieliikenneturvallisuuteen. Invalidiliitto pitää perusteltuna, että automaattiajamisen tarjoajan tulee tehdä Liikenne- ja viestintävirastolle hakemus itsestään ajavasta, ilman kuljettajaa liikkuvasta ajoneuvosta.

Invalidiliitto pitää perusteltuna, että etähallintapalvelun tarjoajan tulee hakea toimilupaa Liikenne- ja viestintävirastolta.

Vaikutuksista talouteen

Muistiossa arvioidaan tieliikenteen automaation vaikutuksia julkiseen talouteen ja kansantalouteen siten, että automaattisen ajoneuvojen yleistyessä kuljettajien tarve henkilö- ja tavaraliikenteessä vähenee. Muutoinkin muistiossa viitataan automaation avulla saataviin säästöihin julkisesti hankituissa kuljetuksissa, kun teknologiaa hyödyntävien palveluiden saatavuus kasvaa. Invalidiliitto muistuttaa kuitenkin siitä, että vammaisten ja sairaiden ihmisten kuljetuspalveluissa on huomioitava matkustajien yksilölliset erityistarpeet. Nämä voivat rajoittaa ilman kuljettajaa olevien, automaattisella ajojärjestelmällä liikkuvien etähallittavien ajoneuvojen hyödyntämistä ko. ryhmille tarkoitetuissa kuljetuspalveluissa. Ilman kuljettajaa liikkuvan ajoneuvokaluston osalta tulee huomioida esteettömyys sekä miten eri tavoin toimivien ja liikkuvien ihmisten turvallisuus ja turvavälineiden käytettävyys varmistetaan. Esimerkkinä turvavöiden tai pyörätuolin kiinnitys matkan ajaksi tilanteessa, jossa matkustajan oma toimintakyky ei riitä turvalaitteiden asianmukaiseen käyttämiseen.

Invalidiliitto muistuttaa, että vammaisvaikutusten arviointi on syytä tehdä tarkasti kaikessa liikennepoliittisessa suunnittelussa huomioiden suojaamaton liikenne sekä erityisesti eri tavoin toimivat ja liikkuvat ihmiset osana tieliikennettä.

INVALIDILIITTO RY

Helsingissä 15. toukokuuta 2024

Janne Juvakka

Laura Andersson

toimitusjohtaja yhteiskuntasuhdejohtaja

Lisätietoja: Riitta Saksanen, asiantuntija, riitta.saksanen@invalidiliitto.fi

Saksanen Riitta
Invalidiliitto ry